

Nr 349.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; given Stockholms slott den 27 april 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

1:o

att hemskiftet till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Bro nr 7 i Tierps socken av Uppsala län må med undantag av ett i statsrådsprotokollet omförmäلت område litt. a och dit ledande väg försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 omförmäلت villkor, med förbehåll om rätt för kronan att uppbära vad av nybyggnadssumman för löpande arrendeperiod då kan återstå oredovisat;

2:o

dels — med ändring av sitt år 1914 fattade beslut — att tre i statsrådsprotokollet angivna, med Ak, Al och Am betecknade, å det till Älvkarleby kungsgård om $\frac{3}{4}$ mantal i Älvkarleby socken av Uppsala län hörande skiftet Svedden belägna lägenheter må var för sig med å distriktslantmätaren J. H. Schönströms karta av år 1915 med tillhörande beskrivning angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 302 häft. (Nr 349.)

dels ock att de i vattenfallsstyrelsens i statsrådsprotokollet omförmälda skrivelser angivna områden må överflyttas från domänstyrelsens till vattenfallsstyrelsens förvaltning mot den ersättning, Kungl. Maj:t kan bestämma, eller efter motsvarande nedskrivning i statens domäners fond;

3:o

dels att de till förra militiebostället Arnö med Rölunda och Mansängen i Uppsala län hörande lägenheterna Lingonbacka, Bastängen och Skyttängen i Övergrans socken, Nybylöt i Kulla socken, Grantorp eller Hjälstatorp i Hjalsta socken, Viksjöäng eller Måttan, Chicago och Sjönäs i Häggeby socken, det med litt. a betecknade området av skiftet Mansängen i Kalmar socken ävensom återstående delen av sistnämnda skifte må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från egendomen upplätas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från vissa kronoegendomar, med rätt för kronojägaren C. G. Holmqvist att erhålla hembud å området litt. a av Mansängen;

dels ock att det till samma egendom hörande skiftet Häggebyäng i Häggeby socken må försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor;

4:o

dels att två med litt. a och b betecknade lägenheter må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från förra länsmansbostället 1 mantal Torlunda nr 1 i Borgs socken av Östergötlands län upplätas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

dels ock att egendomen i övrigt må på offentlig auktion försäljas till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor;

5:o

att det till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Holma nr 1 i Malm-bäcks socken av Jönköpings län hörande torpet Kådebo må med av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkt område upplätas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, med förbehåll att kronan icke tillhöriga byggnader och spisar å torpet ej ingå i köpet samt med rätt såväl för torpets innehavare till fri väg över stamhemmanets ägor som för stamhemmanets innehavare till fri väg över torpets ägor; samt

6:o

att lägenheten Maderna må med i statsrådsprotokollet angivet område från förra länsmansbostället 1 mantal Resteröd Östra nr 2 i Resteröds socken av Göteborgs och Bohus län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.

De till dessa ärenden hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. Dahlberg.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
 Statsråden: VON SYDOW,
               STENBERG,
               FALK,
               HAMMARSTRÖM,
               MÄRTEN ERICSSON,
               ÅKERMAN,
               CARLESON,
               HANS ERICSON,
               DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Dahlberg anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning åtskilliga ärenden angående försäljning av kronoegendomar eller upplåtande av lägenheter från dylika egendomar, vilka ärenden syntes böra föranleda framställning till riksdagen, samt anförde härom följande:

1:o.

[1.] Förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Bro nr 7 i Tierps socken av Uppsala län är utarrenderat till den 14 mars 1919 mot ett årligt arrende av 650 kronor. Egendomen innehåller en areal av 195.450 hektar, därav 27.589 hektar tomt, åker och dylikt, 5.234 hektar äng, 161.611 hektar avrösningsjord och 1.016 hektar impediment. Den är belägen 1 mil från Tierps järnvägsstation.

Bro nr 7 i Uppsala län.

På egendomens skogsskifte finnes ett torp, Sjöbo.

Beträffande egendomens skog har vederbörande jägmästare anført, att virkesförrådet utgjorde 15,605 kubikmeter samt bestode till övervägande del av avverkningsmogon ståndsog av god kvalitet och stort värde. Jägmästaren har hemställt, att skogsskiftet med torpet Sjöbo, vilket vore behöfligt som bostad för en skogsarbetare, måtte jämte ett å en av distriktslantmätaren J. Hj. Setterström år 1915 över egendomen upprättad karta med litt. a betecknat strandområde vid Tierpsån å hemskiftet med väg dit från allmänna landsvägen bibehållas i kronans ägo för skogsväsendets räkning. Sistnämnda område, som hade en areal av 1.180 hektar, vore enligt jägmästarens mening behöfligt till avläggsplats vid virkesdrivning från skogen.

Med avseende på egendomens framtida disposition hava uppskattningsmännen på grund av såväl jägmästarens utlåtande som åbyggnadernas beskaffenhet och inägornas ringa värde för kronan ansett, att hemskiftet borde försäljas med undantag av timmerupplagsplatsen och dit ledande väg samt skogen bibehållas i kronans ägo.

Vidare hava uppskattningsmännen anført, att egendomen på grund av sitt läge ej lämpade sig för upplåtelser till egna hem.

Hemskiftet med undantag av området litt. a och dit ledande väg har saluvärderats till 14,140 kronor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

Egendomens arrendator har att vid arrendetidens slut till kronan gälda 1,200 kronor för icke fullgjord nybyggnadsskyldighet.

Enligt av domänstyrelsen infordrad utredning skulle nybyggnadsbehovet vid egendomen nu kunna tillgodoses med en nybyggnad av vagns- och redskapslider med spannmåsvind samt ominredning av stall och fähus för en kostnad av 3,473 kronor 10 öre.

Domänstyrelsen, som hölle före, att, även om nyssnämnda byggnadsarbeten verkställdes, kronan icke kunde undvika ytterligare sådana inom en snar framtid, har hemställt, att egendomens hemskifte med undantag av området litt. a jämte väg måtte försäljas.

Jag biträder detta förslag och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att hemskiftet till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Bro nr 7 i Tierps socken av Uppsala län må med undantag av omförmälda område litt. a och dit ledande väg försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande

under de i brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor, med förbehåll om rätt för kronan att uppbära vad av nybyggnadssumman för löpande arrendeperiod då kan återstå oredovisat.

2:o.

[2.]
Ålvkarleby
kungsgård i
Uppsala län.

I proposition den 20 juni 1914, nr 200, föreslog Kungl. Maj:ts riksdagen medgiva, att femton till Ålvkarleby kungsgård om $\frac{3}{4}$ mantal i Ålvkarleby socken av Uppsala län hörande, med litt. Aa, Ab, Ac, Ad, Ae, Af, Ag, Ah, Ai, Ak, Al, Am, An, Ar och As betecknade lägenheter finge försäljas enligt gällande grunder för egnahemsupplåtelse. Lägenheternas områden angåvos enligt en av distriktslantmätaren J. H. Schönström år 1912 kopierad karta.

Berörda förslag vann riksdagens bifall.

Av ovanberörda lägenheter voro lägenheterna litt. Ak, Al, Am och An belägna å det till egendomen hörande skiftet Svedden. Lägenheterna Ak, Am och An voro bebyggda med hus, tillhöriga innehavarna.

När berörda beslut om försäljning skulle bringas till verkställighet, befanns emellertid, att ägan Svedden blivit felaktigt angiven å nämnda karta. Vid en hos lantmäteristyrelsen därefter gjord utredning har det visat sig, att ägan skall hava de gränser, som angivas å en år 1825 fastställd karta över en året därförut verkställd delning å »Västana Bys Kalvhage, Svedden kallad».

Som skillnaden var väsentlig, uppdrog domänstyrelsen åt Kungl. Maj:ts befallningshavande att förordna vederbörande distriktslantmätare att verkställa utstakning och rörläggning av gränslinjerna omkring ägan Svedden samt föranstalta om uppgörande av nytt förslag till styckning och försäljning av densamma.

Med skrivelse den 22 november 1915 överlämnade Kungl. Maj:ts befallningshavande instrumentet över den uppskattningsförrättning, som i anledning därav hållits, med flera handlingar, däribland en av förbemälda Schönström år 1915 nyupprättad karta över lägenheten Svedden med beskrivning.

Av dessa handlingar inhämtas, att förenämnda lägenhet litt. An helt och hållet ligger utom ägan Sveddens gränser på Ålvkarleby kyrkoherdeboställe och att en del av lägenheten litt. Am, däri inbegripet den mark, varå husen stå, jämväl tillhör kyrkoherdebostället.

Uppskattningsmännen hava nu föreslagit, att från ägan Svedden måtte försäljas tre å 1915 års karta utmärkta lägenheter, nämligen:

litt. Ak om 31 ar, bebyggd med innehavaren tillhöriga hus, saluvärderad till 330 kronor;

litt. Al om 22 ar, obebyggd och saluvärderad till 250 kronor; samt

litt. Am om 10.90 ar, obebyggd och saluvärderad till 130 kronor.

Återstoden av ägan hava uppskattningsmännen ansett böra överföras till vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har icke haft något mot förslaget att erinra.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 26 november 1915 hemställt om försäljning av berörda tre lägenheter ävensom att återstoden av skiftet Svedden måtte överlämnas till vattenfallsstyrelsen.

Emellertid hade redan i skrivelse den 6 oktober 1915 vattenfallsstyrelsen anfört, att domänstyrelsen i skrivelse till vattenfallsstyrelsen meddelat, att följande å distriktslantmätaren Schönströms år 1912 upprättade karta närmare angivna, i särskild beskrivning över lägenheternas arealer under rubriken »vid fördelningen avräknad mark» upptagna områden undantagits för vattenfallsstyrelsens räkning, nämligen ägofigurerna nr 14, 29, 32, 48 a, 49 a och 54 samt delar av ägofigurerna nr 11, 12, 31, 33, 40, 41, 56 och 58, utgörande områden längs Dalälvens strand och vägar till stranden, ävensom de delar av ägofigurerna nr 36—49, som läge öster om en å kartan över skiftet Sandängen och Holmen uppdragen röd, streckad linje. Samtliga dessa områden utgjordes av strandremsor utmed den sträcka av Dalälven, å vilken vattenkraften vore avsedd att tillgodogöras i Älvkarleby kraftverk, samt av vägar till dessa strandremsor.

Vattenfallsstyrelsen anhöll, det Kungl. Maj:t måtte förordna, att ovannämnda områden, vilka icke längre sammanhänge med under domänstyrelsen lydande mark, måtte överflyttas från domänstyrelsens till vattenfallsstyrelsens förvaltning.

I utlåtande den 23 februari 1916 över domänstyrelsens förenämnda framställning den 26 november 1915 har sedermera vattenfallsstyrelsen dels, med anledning av rättelsen beträffande omfattningen av kungsgårdens skifte Svedden, hemställt, att i stället för ägofiguren 54 och delar av ägofigurerna 56 och 58 å Schönströms karta av år 1912 måtte till styrelsen överlämnas ägofigurerna 1, 2, 3 och 4 å Schönströms karta av år 1915, dels ock anhållit, att jämväl ett område, betecknat med litt. A å en av Schönström år 1913 vid laga skifte å en del samfälligheter till Västanå by i Älvkarleby socken upprättad karta, måtte få överlämnas till styrelsen.

Domänstyrelsen har förklarat sig icke hava något att erinra mot överflyttning till vattenfallsstyrelsens förvaltning av sistberörda område, under förutsättning att ersättning därtör tillfördes domänfonden.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels — med ändring av sitt år 1914 fattade beslut — att ovan nämnda tre med Ak, Al och Am betecknade, å det till Älvkarleby kungsgård om $\frac{3}{4}$ mantal i Älvkarleby socken av Uppsala län hörande skiftet Svedden belägna lägenheter må var för sig med å distriktslantmätaren J. H. Schönströms karta av år 1915 med tillhörande beskrivning angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

dels ock att de i vattenfallsstyrelsens förenämnda skrivelser angivna områden må överflyttas från domänstyrelsens till vattenfallsstyrelsens förvaltning mot den ersättning, Kungl. Maj:t kan bestämma, eller efter motsvarande nedskrivning i statens domäners fond.

3:o.

[3.] Förra militiebostället Arnö med Rölunda och Mansängen i Uppsala län är till den 14 mars 1918 utarrenderat i tre lotter. Lotten nr 1 består av 3 mantal Arnö nr 1 med vissa torp och lägenheter samt lämnar i årligt arrende 2,555 kronor. Lotten nr 2 omfattar hemmanet 8 mantal Rölunda nr 1 med vissa torp och lägenheter samt lämnar 2,650 kronor i årligt arrende. Lotten nr 3 utgöres av Mansängen nr 1, ett torp, och Mansängen nr 2, en äng. Årliga arrendet för denna lott utgör 511 kronor.

Distriktslantmätaren M. Mörtsell har år 1914 upprättat särskilda kartor över de olika lotterna.

Arnön. Huvudgården till arrendelotten nr 1 består av Arnön, som är belägen uti en vik av fjärden Ekoln, 11 kilometer från Bålsta järnvägsstation. Till arrendelotten höra ön Skegarn, å vilken finnas torpet Skegarn samt en med innehavaren änkan Augusta Berg tillhöriga byggnader försedd lägenhet, samt de å fastlandet belägna torpen Lingonbacka, Bastängen, Nybylöt och Grantorp eller Hjälstatorp ävensom en med kronan tillhöriga byggnader försedd lägenhet Färjestaden, som förmedlar Arnöns förbindelse med fastlandet, samt obebyggda skiftet Skyttängen,

nu brukat till Lingonbacka och Bastängen. Nybylöt ligger i Kulla socken och Grantorp i Hjalsta socken. Övriga till arrendelotten hörande fastigheter ligga i Övergrans socken.

Totalarealen å lotten nr 1 utgör 276.704 hektar, därav 98.061 hektar tomt och åker, 22.076 hektar äng och odlingsmark, 149.670 hektar avrösningsjord och 6.897 hektar impediment.

Enär torpen Lingonbacka, Bastängen, Nybylöt, Grantorp eller Hjalstatorp samt skiftet Skyttängen dels låge avlägset från huvudgården och obekvämt i förhållande till denna, synnerligast då isen å sjön ej bure, varigenom dagsverksgången hindrades, dels krävde understöd från huvudgården med virke, foder och bete samt delvis även dragarhjälp, varigenom torpen snarare vore till tunga och besvär än till nytta för egendomen, hava förrättningsmännen ansett, att nämnda fyra torp samt Skyttängen borde säljas, nämligen Nybylöt och Grantorp eller Hjalstatorp vid utgången av nu löpande arrendeperiod, men Lingonbacka, Bastängen och Skyttängen först vid utgången av det femte arrendeåret under nästa arrendeperiod, emedan torparnas dagsverken vore för egendomen behöfliga, intill dess nybyggnad för statfolk blivit uppförd vid huvudgården.

Innehavaren av lägenheten på Skegarn, änkefru Augusta Berg, som arrenderar fisket vid egendomen, har anhållit att få inköpa hela ön eller, om detta ej kunde bifallas, den odlade jorden med byggnadstomter. Då emellertid torpet Skegarn vore särdeles väl lämpat som fiskarboställe och för egendomen behöfligt samt ett bifall till änkefru Bergs framställning, helt eller delvis, skulle lända till skada för egendomen, hava förrättningsmännen ej ansett sig kunna tillmötesgå framställningen i annan mån än att föreslå, att änkefru Berg måtte tillsvidare och under instundande arrendeperiod hava sina åbyggnader kvarstående mot erläggande av avgäld till egendomens arrendator.

De till försäljning föreslagna lägenheterna hava med nedannämnda arealer åsatts följande saluvärden:

N a m n	Areal hektar	Saluvärde kronor
Lingonbacka	1.506	1,500
Bastängen	3.968	3,200
Nybylöt	6.472	4,000
Grantorp eller Hjalstatorp.....	10.406	4,000
Skyttängen	1.838	800

Rölunda.

Rölunda är beläget i Häggeby socken vid bygdevägen mellan Varpsund och Häggeby, 9 kilometer från Bålsta järnvägsstation. Arealen å arrendelotten nr 2 utgör 381.429 hektar, därav 214.358 hektar tomter och åker, 10.204 hektar äng, 152.854 hektar avrösningsjord och 4.013 hektar impediment.

Å denna arrendelott finnas torpen Borås, Åstorp nr 2, Rosendal, Lövhagen, Ängstorp och Varpsund. Ett förut befintligt torp Åstorp nr 1 är numera avhyst. Borås, Rosendal och Lövhagen äro bebodda av statare. De övriga äro upplåtna till torpare mot avgäld i penningar eller dagsverken.

Å Rölunda finnas dessutom fyra med innehavarna enskilt tillhöriga bostadshus försedda lägenheter, Annelund, Chikago, Sjönäs och Lugnet.

Till arrendelotten nr 2 höra också obebyggda lägenheten Häggeby-äng vid bygdevägen mellan Häggeby och Skokloster, 2.5 kilometer från huvudgården, samt lägenheten Viksjöäng eller Måttan vid samma väg, 4 kilometer från huvudgården. Viksjöäng är bebyggd med kronans hus.

Innehavarna av lägenheterna Annelund, Chikago, Sjönäs och Lugnet hava gjort framställning att få med äganderätt förvärva nu disponerad jord.

Förrättningsmännen hava icke ansett sig kunna förorda bifall till dessa ansökningar, enär egendomen hade så rediga gränser, som nu vore fallet, och det vore av vikt för kronan att framgent bibehålla kontrollen över dem, som innehade lägenheter inom egendomens gränser, varförutom det skulle vara till förfång för egendomens arrendator att genom bifall till ett par av ansökningarna inkräkta på betesmarken.

De inom egendomen belägna torpen hava uppskattningsmännen icke heller ansett kunna utan olägenhet försäljas.

Då lägenheten Häggebyäng på grund av sitt läge ej lämpade sig till bebyggande som eget hem och då jorden vore av bästa slag samt det enligt förrättningsmännens åsikt vore till skada för egendomen att avyttra lägenheten, hava de föreslagit, att lägenheten måtte bibehållas i kronans ägo.

Då däremot lägenheten Viksjöäng eller Måttan läge så avlägset från huvudgården, att densamma icke hade någon nytta av lägenheten, hava uppskattningsmännen framlagt förslag om dess försäljning.

Uppskattningsmännen hava alltså ansett endast lägenheten Viksjöäng eller Måttan lämpa sig till försäljning, men för den händelse Kungl. Maj:t och riksdagen skulle anse, att lägenheterna Annelund, Chikago och Sjönäs borde försäljas, hava uppskattningsmännen värderat även dessa.

Lägenheterna hava med nedan nämnda arealer åsatts följande saluvärden:

N a m n	Areal hektar	Saluvärde kronor
Viksjöäng eller Måltan	13.159	7,000
Annelund	0.390	350
Chikago	0.578	600
Sjönäs	0.680	700

Mansängen är belägen i Kalmar socken vid allmänna landsvägen mellan Stockholm och Enköping, 2 kilometer från Bålsta järnvägsstation. Lägenhetens areal utgör 15.889 hektar, därav 15.674 hektar tomt och åker samt 0.215 hektar impediment. Mansängen.

Kronojägaren C. J. Holmqvist i Ekolsunds bevakningstrakt har inlämnat ansökan att få köpa en lägenhet på Mansängen till eget hem.

Jägmästaren i Enköpings revir har sedermera inkommit med förslag om avsättande å lägenheten av mark till boställe åt kronojägaren i nämnda bevakningstrakt.

Beträffande lägenhetens disposition hava uppskattningsmännen anfört, att densamma utgjorde i anseende till såväl areal som läge och gränser ett synnerligen väl avpassat och lagom stort jordbruk, försett med något så när tillräcklig åbyggnad. Då därtill den bästa jorden befunne sig i nordöstra delen utmed landsvägen och det därför vore till skada för lägenheten att där företaga avsöndringar till egna hem, hava uppskattningsmännen ansett, att sådana helst icke borde förekomma. Emellertid, då kronojägaren Holmqvist länge och väl tjänat kronan, hava uppskattningsmännen icke ansett sig böra avstyrka hans begäran, helst som den avsåge ett område så beläget i sydöstra hörnet av lägenheten, att en blivande arrendator eller ägare av densamma icke borde därav hava egentlig olägenhet. Med hänsyn likväl till jägmästarens ovan nämnda förslag om upplåtande av boställe åt kronojägaren hava uppskattningsmännen ansett, att upplåtande därjämte av eget hem åt kronojägaren skulle alltför mycket inkräkta å den bästa jorden och i övrigt vara olämpligt.

I anledning därav hava uppskattningsmännen föreslagit,

antingen att i lägenhetens sydöstra del måtte avsättas ett område om 1.670 hektar, å kartan betecknat med litt. A, vilket skulle bibehållas i kronans ägo för anläggande av boställe åt kronojägaren i Ekolsunds bevakningstrakt,

eller att från lägenbeten måtte avsöndras ett tomtområde om 0.500 hektar, å kartan betecknat med litt. a, vilket, där så lagligen kunde ske, borde hembjudas kronojägaren Holmqvist till inlösen för 400 kronor, samt att i båda fallen återstoden av lägenheten måtte försäljas.

Lägenheten har saluvärderats till 9,275 kronor, därest mark undantages till kronojägarboställe, och till 10,000 kronor, under förutsättning att endast tomten litt. a avsöndras och försäljes för sig.

Överjägmästaren i Bergslagsdistriktet har instämt i jägmästarens förslag om avsättande av mark till kronojägarboställe.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har icke haft något att erinra mot de sålunda avgivna förslagen.

Uppskattningsmännens förslag beträffande Arnö har domänstyrelsen biträtt.

Då domänstyrelsen ansåg, att det till Rölunda hörande skiftet Häggebyäng kunde utan olägenhet för stamhemmanet avsöndras och försäljas, har domänstyrelsen låtit föranstalta om värdering av skiftet. Vid denna förrättning har skiftet åsatts ett saluvärde av 2,400 kronor, varjämte uppskattningsmännen uttalat, att skiftet torde vara begärligt för kringboende jordägare och således lätt säljbart, varemot marken såsom varande för lös icke lämpade sig för uppförande av byggnader. Lägenheten borde säljas å auktion.

Domänstyrelsen har i likhet med uppskattningsmännen föreslagit, att i övrigt allenast lägenheten Viksjöäng eller Måttan måtte upplåtas från arrendelotten nr 2.

Beträffande dispositionen av Mansängen har domänstyrelsen hemställt, att omförmälda område litt. a med en areal av 0.500 hektar måtte upplåtas till kronojägaren Holmqvist samt att Mansängen i övrigt måtte säljas å auktion.

*Departements-
chefen.*

Beträffande arrendelotten nr 1 instämmer jag i förslaget, att lägenheterna Lingonbacka, Bastängen, Nybylöt, Grantorp eller Hjalstatorp samt Skyttängen må upplåtas såsom egnahemslägenheter.

Ifråga om arrendelotten nr 2 biträder jag förslaget, att lägenheten Viksjöäng eller Måttan må upplåtas såsom egnahemslägenhet och att skiftet Häggebyäng må säljas på auktion. Jag kan emellertid icke finna tillräckliga skäl vara anförda för att icke tillmötesgå ansökningarna av innehavarna av de bägge små lägenheterna Chicago och Sjönäs att få förvärva dessa lägenheter, vilka äro belägna på en udde och hava sina ågor väl begränsade av Mälaren och bygdevägen samt icke inkräkta

på egendomens betesmark och äro bebyggda med lägenhetsinnehavarna tillhöriga hus. Jag anser alltså även dessa lägenheter nu böra upplåtas till egnahem med de av uppskattningsmännen för dem eventuellt angivna områden. Ansökningen om upplåtelse av lägenheten Annelund, som är belägen mitt inne i egendomens område, kan jag däremot icke tillstyrka.

Beträffande arrendelotten nr 3 eller Mansängen biträder jag domänstyrelsens förslag till dess disposition, dock med den ändring att jag anser arrendelotten efter avskiljande av området litt. a böra säljas såsom egnahemslägenhet. Då fastigheten till areal och saluvärde samt belägenhet synes lämpa sig till eget hem, torde den böra i första hand utbjudas härtill, oavsett att den nuvarande brukaren, som icke lär kunna anses som mindre bemedlad, icke kan tillerkännas hembuds rätt.

Under erinran att frågan om tiden för tillträde till försäljningslotterna icke behöver underställas riksdagen, får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att de till förra militiebostället Arnö med Rölunda och Mansängen i Uppsala län hörande lägenheterna Lingonbacka, Bastängen och Skyttängen i Övergrans socken, Nybylöt i Kulla socken, Grantorp eller Hjälstatorp i Hjalsta socken, Viksjöäng eller Måttan, Chicago och Sjönäs i Häggeby socken, det med litt. a betecknade området av skiftet Mansängen i Kalmar socken ävensom återstående delen av sistnämnda skifte må var för sig med ovan angivet område från egendomen upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, med rätt för kronojägaren C. G. Holmqvist att erhålla hembud å området litt. a av Mansängen;

dels ock att det till samma egendom hörande skiftet Häggebyäng i Häggeby socken må försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

4:o.

Den 5 maj 1916 förordnade Kungl. Maj:t, att det länsmännen i Memmings härad på lön anslagna bostället 1 mantal Stora Torlunda nr 1 i Borgs socken av Östergötlands län skulle den 14 mars 1917 in-

[4.]

Torlunda nr
1 i Östergöt-
lands län.

dragas till statsverket. Egendomen, som är belägen 8 kilometer från Norrköping och 3 kilometer från Eksunds järnvägsstation, består av två skiften, hemskiftet och utskiftet, belägna på mindre än en kilometers avstånd från varandra, samt innehåller en areal av sammanlagt 58.439 hektar, därav 31.395 hektar tomt och åker, 15.658 hektar äng och betesmark, 11.267 hektar avrösningsjord samt 0.119 hektar impediment.

Egendomen har utarrenderats för ett år från den 14 mars 1917 mot ett arrende av 700 kronor.

Åkerjorden, som består av styv lera på lerbotten, är ej täckdikad och lider delvis av högvatten i sjön Glan.

Skogen lämnar bete för sinkor och ungdjur samt skogsprodukter för egendomens behov.

Av egendomens byggnader hava stall och fähus samt logar, redskapshus och brygghus ansetts behöva nybyggas under en kommande arrendeperiod, men då taken å samtliga dessa hus nu vore i gott stånd och byggnaderna i övrigt väl bibehållna, ansågo uppskattningsmännen, att med dessa nybyggnader kunde anstå ännu någon tid.

Torp och lägenheter finnas ej å egendomen.

För beredande av egna hem hava uppskattningsmännen föreslagit, att två å hemskiftet belägna och å en av t. f. distriktslantmätaren Sigfrid Wolke år 1916 över egendomen upprättad karta med litt. a och b betecknade bostadslägenheter måtte upplåtas från egendomen, litt. a med en areal av 1.253 hektar, därav 1.080 hektar åker, 0.171 hektar äng och 0.002 hektar impediment, samt litt. b med en areal av 1.293 hektar, därav 1.268 hektar tomt och åker samt 0.025 hektar äng.

Lägenheterna, som äro belägna vid egendomens utfartsväg, hava saluvärderats, litt. a till 575 kronor och litt. b till 765 kronor.

Beträffande egendomen i övrigt, vilken sålunda omfattar 55.893 hektar, därav 29.047 hektar tomt och åker, 15.462 hektar äng och betesmark, 11.267 hektar avrösningsjord och 0.117 hektar impediment, och vilken saluvärderats till 35,355 kronor, därav för växande skog 13,125 kronor, och åsatts ett arrendevärde av 990 kronor, hava uppskattningsmännen med fäst avseende såväl å egendomens jämförelsevis svaga åbyggnad, som ock å nuvarande höga skogs- och jordvärden funnit det vara för kronan fördelaktigast att nu försälja densamma.

Vederbörande jägmästare har i yttrande den 7 januari 1917 anført, att skogsvärderingen gällde under nuvarande höga pris men ock höga arbetslöner och därför, därest världskriget under närmaste tiden skulle upphöra, borde justeras före en eventuell försäljning, särskilt om det skulle dröja ett eller annat år, innan försäljningen komme till stånd.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har förmält sig icke hava något att erinra mot uppskattningsmännens förslag samt, enär det icke syntes vara med kronans fördel förenligt att bibehålla egendomen i kronans ägo, hemställt, att densamma måtte för kronans räkning försäljas.

Överjägmästaren i östra distriktet har förklarat sig instämma i Kungl. Maj:ts befallningshavandes yttrande.

Domänstyrelsen har meddelat, att ifrågavarande egendom vore i kronans jordebok upptagen under benämning Torlunda nr 1. Mot uppskattningsmännens förslag om försäljning av de med litt. a och b betecknade områden hade styrelsen intet att erinra. Beträffande dispositionen av egendomen i övrigt ville styrelsen biträda det väckta förslaget om dess försäljning, med hänsyn därtill att, såsom framginge av uppskattningsinstrumentet, för utarrendering av egendomen nybyggnad krävdes av de för en jordbruksegendom viktigaste husen och kostnaden härför, som belöpte på kronan, med säkerhet komme att taga i anspråk mera än halva periodens arrenden samt egendomen ej vore så belägen eller av beskaffenhet i övrigt att kunna användas för något skogsväsendets ändamål.

Jag instämmer med uppskattningsmännen och myndigheterna och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att ovanberörda, med litt. a och b betecknade lägenheter må var för sig med ovan angivet område från förra länsmansbostället 1 mantal Torlunda nr 1 i Borgs socken av Östergötlands län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från vissa kronoegendomar;

dels ock att egendomen i övrigt må på offentlig auktion försäljas till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

5:o.

Förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Holma nr 1 i Malmbäcks socken av Jönköpings län är utarrenderat till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 657 kronor. Egendomen innehåller en sammanlagd areal av 268.943 hektar, därav 20.771 hektar tomter och åker, 20.152 hektar äng, 227.051 hektar betes- och skogsmark samt 0.969 hektar impediment. Den är belägen 5 kilometer från Malmbäcks järnvägsstation.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att följande tre till egen-

[5.]
Holma nr 1
i Jönköpings
län.

domen hörande torp måtte från egendomen upplåtas och försäljas, nämligen:

torpet Lundholmen, förut benämnt Krogen, som å en av extra lantmätaren A. Gyllenbåge år 1915 över egendomen upprättad karta omfattar ägofigurerna nr 1—40, 194, del av 227 samt 228 med en areal av 17.274 hektar, därav 2.493 hektar tomter och åker, 1.128 hektar äng, 13.535 hektar betes- och skogsmark samt 0.118 hektar impediment;

torpet Kådebo, som å kartan omfattar ägofigurerna nr 135—146, 151—186 samt del av 227 med en areal av 25.857 hektar, därav 3.374 hektar tomter och åker, 3.836 hektar äng, 18.421 hektar betes- och skogsmark samt 0.226 hektar impediment; samt

torpet Östanå, som å kartan omfattar ägofigurerna nr 195—223 med en areal av 24.120 hektar, därav 3.955 hektar tomter och åker, 3.405 hektar äng, 16.730 hektar betes- och skogsmark samt 0.030 hektar impediment.

Å samtliga torpen finnas en del nuvarande torparna tillhöriga byggnader samt järnspisar. Till byggnaderna är virket taget från egendomens skog.

De tre till försäljning avsedda torpen hava saluvärderats, Lundholmen till 3,100 kronor, därav 900 kronor för växande skog, Kådebo till 5,440 kronor, därav 1,650 kronor för växande skog, och Östanå till 2,960 kronor, därav 960 kronor för växande skog.

Såsom särskilda villkor vid försäljningen av ifrågavarande torp hava uppskattningsmännen föreslagit, att förbehåll måtte göras därom, att ovanomfördä järnspisar samt andra än kronans hus å torpen ej inginge i försäljningen, ävensom om rätt för köpare av torpen till fria utfartsvägar över stamhemmanets ägor samt för dettas innehavare till fria utfartsvägar över torpens ägor vid behov.

Beträffande den framtida dispositionen av egendomen i övrigt hava uppskattningsmännen föreslagit, att densamma måtte ånyo utarrenderas på 20 år med optionsrätt för nuvarande arrendatorn, dock att skogs- och hagmarken borde undantagas från arrendet samt ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning. Arrendevärdet har uppskattats till 445 kronor.

Vederbörande jägmästare, som icke haft något att erinra mot den ifrågasatta försäljningen av de tre torpen, har anfört, bland annat, att den del av egendomens utmark, som efter denna försäljning återstode, tillsvdare lämpligen borde ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning. Fordelaktigast för kronan vore att sedermera försälja hela den återstående egendomen, enär skogstillgången vore svag och i

dålig tillväxt och skogsmarken på grund av försumpning i ett minder-
värdigt skick, vilket skulle kosta avsevärda summor att förbättra. Den
stora försumpade torvmossen kunde emellertid i framtiden bliva värdefull.

Överjägmästaren i Smålands distrikt har anfört bland annat, att
egendomens utmark till nära hälften utgjordes av en högt liggande
mosse, att det härifrån kommande vattnet nedsatte produktionsförmågan
å stora delar av nedanför liggande skogs- och hagmarker samt att
skogproduktion för statsverkets räkning näppeligen kunde med fördel
äga rum å egendomen. Överjägmästaren har ansett det vara från skogs-
väsendets synpunkt fördelaktigast att försälja egendomen i dess helhet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har, med förmålan att mot de
föreslagna arrende- och saluvärdena intet vore att erinra, tillstyrkt för-
slaget om försäljning av torpen och i anledning av vad skogstjänste-
männen anfört om beskaffenheten av utmarken förklarar, att skäl icke
förefunnes att bibehålla egendomen i övrigt i kronans ägo, utan att
densamma i stället borde försäljas.

Domänstyrelsen, som fann vad myndigheterna anfört för försälj-
ning av egendomen i dess helhet värt beaktande, återställde på grund
härav förslaget till uppskattningsmännen för uppgörande av förslag till
försäljning av egendomens huvuddel, dock med undantag av den skog
därå, som vederbörande jägmästare enligt till honom avlåten skrivelse
hade att till försäljning särskilt för sig utstämpla.

Med skrivelse den 18 november 1916 insände Kungl. Maj:ts befall-
ningshavande till domänstyrelsen instrumentet över den sålunda verk-
ställda nya värderingen ävensom av jägmästaren upprättad skogsvärdering
jämte stämplingslängd, sistnämnda längd upptagande 634 kubikmeter
barrskog, huvudsakligen timmer.

Egendomens huvuddel omfattar enligt dessa handlingar en areal
av 201.692 hektar, därav 10.949 hektar tomter och åker, 11.783 hektar
äng, 178.365 hektar betes- och skogsmark samt 0.595 hektar impedi-
ment. Saluvärdet har uppskattats till 36,000 kronor, därav 20,361
kronor för växande skog, den särskilt utstämplade skogen oräknad.

Uppskattningsmännen hava ansett förbehåll böra vid en eventuell
försäljning göras för å huvudgården befintliga, arrendatorn tillhöriga
överloppshus, likasom ock för samma rätt till utfartsvägar, som före-
slagits vid försäljningen av torpen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande, som icke haft något att erinra
mot den verkställda saluvärderingen, har i sin sistberörda skrivelse till-
styrkt försäljning av huvudgården på förut åberopade skäl, varjämte
Kungl. Maj:ts befallningshavande biträtt ett av förste lantmätaren i länet

avgivet förslag, att områdena måtte skiljas från varandra genom ägostyckning, varför något hinder icke mötte, då egendomen, såsom varande av enstaka natur, vore av sådan beskaffenhet, som angåves i ägostyckningslagens 2 §.

På grund av vad i ärendet förekommit och då för övrigt, såvitt domänstyrelsen hade sig bekant, egendomens bevarande i kronans ägo ej påkallades för tillgodoseende av något allmänt ändamål, har styrelsen, under erinran tillika att det av uppskattningsmännen ifrågasatta förbehållet angående utfartsvägar med avseende å stadgandet i 9 § av nyssberörda lag ej erfordrades, om ägostyckning ägde rum, hemställt, att egendomen i dess helhet måtte försäljas.

*Departements-
chefen.*

Egendomens utmark synes mig vara av den storlek, att den bör bibehållas i kronans ägo. Vad skogstjänstemännen anfört därom, att skogsmarken är försumpad och i ett mindervärdigt skick, vilket skulle kosta avsevärda summor att förbättra, kan jag så mycket mindre finna utgöra något skäl för att låta den ganska stora skogsmarken övergå i enskild ägo, som det icke torde finnas någon anledning antaga, att skogsmarken skulle bliva bättre vårdad i enskild ägo än i kronans, samt det synes mig böra tillkomma främst kronan att till hela landets bätnad nedlägga kostnader på markförbättring, även om den omedelbara ekonomiska vinsten blir ringa, kanske ingen. På icke särdeles långt avstånd från denna kronoegendom finnes en annan, benämnd Rönhult, med 114.650 hektar skogs- och hagmark, vilken blir arrendeledig år 1921, och ännu närmare ligger Fagerhults stomhemman. Då enligt min mening skogsmarken nu ej bör säljas, synes även huvudgårdens inägor böra behållas. På grund av belägenheten av torpen Lundholmen och Östanå, särskilt vad den skogsmark beträffar, som föreslagits skola tilldelas dessa torp, och då de synas böra, bägge eller endera, reserveras för skogsarbetare, anser jag även dessa torp böra behållas i kronans ägo. Mot försäljning av torpet Kådebo har jag däremot icke något att erinra. Vid på särskild anmodan verkställd förnyad uppskattningsför rättning har föreslagits, att, om allenast detta torp säljes, blott en del av ägofiguren nr 137 måtte tilläggas detsamma och dess skogsmark därigenom minskas till 10.471 hektar, så att torpets hela areal bliver 17.907 hektar. Dess saluvärde med denna areal har uppskattats till 3,740 kronor, därav 426 kronor för växande skog. Jag biträder detta förslag. Då endast detta torp säljes, bör förbehåll om vägrätt göras enligt uppskattningsmännens förslag.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Holma nr 1 i Malmbäcks socken av Jönköpings län hörande torpet Kådebo må med av mig tillstyrkt område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från vissa kronoegendomar, med förbehåll att kronan icke tillhöriga byggnader och spislar å torpet ej ingå i köpet samt med rätt såväl för torpets innehavare till fri väg över stamhemmanets ägor som för stamhemmanets innehavare till fri väg över torpets ägor.

6:o.

Den 29 juni 1912 förordnade Kungl. Maj:t, att länsmansbostället 1 mantal Resteröd Östra nr 2 i Resteröds socken av Göteborgs och Bohus län, vilket boställes årliga avkastning i avlöningsstaten upptagits till 720 kronor, skulle från och med den 14 mars 1913 indragas till statsverket. Egendomen innehåller en areal av 150.400 hektar, därav 23.258 hektar tomter och åker, 4.694 hektar äng, 120.821 hektar avrösningsjord och 1.627 hektar impediment. Den är belägen 2 kilometer från Resteröds hållplats samt 5 kilometer från Groheds järnvägsstation och 5 kilometer från Ljungskile järnvägs- och ångbåtsstation.

Egendomen har utarrenderats av domänstyrelsen senast till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 700 kronor.

Å egendomen finnas ett med kronan tillhöriga byggnader försett torp, benämnt Getryggen, samt fyra med innehavarna tillhöriga byggnader försedda lägenheter, nämligen Maria Henrikssons lägenhet, Svenslund, Nybygget och Maderna.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att lägenheten Maderna, omfattande å en av distriktslantmätaren Eskil Janson år 1913 över egendomens inägor och torplägenheter upprättad karta ägofigurerna 116—143 med en areal av 5.918 hektar, måtte avskiljas och upplåtas till eget hem. Lägenheten har åsatts ett saluvärde av 945 kronor.

Något vidare avskiljande av lägenheter hava uppskattningsmännen icke ansett lämpligt, och hava de särskilt framhållit, att torpet Getryggen och lägenheten Svenslund vore dåligt hävdade, varför intet skäl finnes

[6.]
Resteröd Östra
nr 2 i Göte-
borgs och
Bohus län.

att i de nuvarande innehavarnas intresse skilja desamma från huvudgården. Torpet Nybygget behövdes för skogen. Maria Henriksson borde få hava sin stuga kvarstående, så länge hon bebodde den.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har icke haft något att erinra mot förslaget.

Domänstyrelsen har jämväl biträtt uppskattningsmännens förslag.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lägenheten Maderna må med ovan angivet område från förra länsmansbostället 1 mantal Resteröd Östra nr 2 i Resteröds socken av Göteborg och Bohus län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.

Statsrådets övriga ledamöter instämde i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o)—6:o) här ovan antecknade ärenden.

Hans Maj:t Konungen behagade härtill lämna bifall samt förordnade, att proposition i dessa ämnen av den lydelse, bil. — till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.